

Strategie a surovinová politika ASAM pro léta 2026-32

1. VÝCHOZÍ SITUACE A STRATEGICKÉ CÍLE

Produkty po spalování uhlí (Coal Combustion Products – CCPs), označované jako **Vedlejší Energetické Produkty (VEP)**, zahrnují zejména úletový popílek (fly ash), uhelnou strusku, kotelní strusku a energosádrovec (FGD gypsum).

VEP + ostatní altern. materiály = **Stavební Alternativní Materiály (SAM)**

V České republice a celé Evropě představovaly po několik desetiletí stabilní zdroj pro výrobu cementu, betonu, sádkartonů i stavebních směsí.

V souvislosti s transformací energetiky a uzavíráním uhelných elektráren se produkce VEP dramaticky snižuje.

To vede k hrozbě nedostatku stavebních surovin, růstu dovozní závislosti a zvýšení emisní stopy spojené s přepravou materiálů ze zahraničí.

Strategickým cílem ASAM je:

- zajistit dlouhodobou dostupnost stavebních surovin z druhotných zdrojů
- podpořit redeponizaci a technologické zhodnocení uložených materiálů
- propojit průmyslové využití stavebních alternativních materiálů (SAM) s principy oběhového hospodářství a klimatické neutrality EU

2. EKONOMICKÉ A ENVIRONMENTÁLNÍ ASPEKTY

Nahrazením primárních surovin (vápence, jílu, přírodního sádrovce) lze dosáhnout významných úspor nákladů.

Náklady na těžbu, přepravu a úpravu primárních surovin bývají o 30–50 % vyšší než zpracování a využití stavebních alternativních materiálů (SAM)

Každá tuna úletového popílku, která nahradí portlandský slínkový cement, znamená snížení emisí CO₂ o 700–900 kg.

V cementářském průmyslu, který je jedním z největších producentů emisí CO₂, jde o zásadní přínos.

Bez rychlé aktivace zdrojů uložených na deponiích by se během 2–3 let mohl projevit významný deficit stavebních surovin, především v cementářství a výrobě sádrokartonů. Dovozní alternativa by přinesla nejen vyšší ceny, ale i výrazně větší uhlíkovou stopu.

3. MEZINÁRODNÍ ZKUŠENOSTI

Spojené království po uzavření většiny uhelných elektráren rozvinulo programy redeponizace starých složišť, zatímco Německo podporuje výzkum chemického zhodnocení popílků a výrobu zeolitů.

V Polsku se i přes postupný pokles výroby VEP daří udržovat více než 70 % jejich využití, především v cementářství.

Zkušenosti těchto zemí ukazují, že klíčovým krokem může být legislativní uznání uložených materiálů jako „antropogenních akumulací stavební suroviny“.

4. DOPADY NA SEKTORY STAVEBNICTVÍ

Cementářství a betonářství jsou na SAM závislé nejvíce. Popílek zlepšuje zpracovatelnost a trvanlivost betonu, snižuje potřebu slínku a tím i emise.

Nedostatek popílku by zvýšil náklady o 10–20 % a emisní stopu o 15–25 %.

V sádrokartonářství je energosádrovec hlavní surovinou, jehož pokles povede k vyšším cenám a návratu k přírodnímu sádrovci. Ten je v současné době těžen v Německu a jeho cena by včetně emisní stopy byla pro současnou českou stavební výrobu těžce akceptovatelná. Proto bude nutné najít alternativní zdroje, třeba i z chemického průmyslu. U infrastrukturních staveb (např. silnice, hráze) je pokles SAM hrozbou pro dostupnost materiálů s nízkou cenou a vysokou technickou hodnotou.

5. DOPORUČENÍ ASAM

1. ****Podpora redeponizace**** – zahájit pilotní projekty vytěžování uložených SAM.
2. ****Legislativní rámec**** – harmonizovat českou legislativu s evropskými předpisy a definovat SAM jako druhotnou surovinu.
3. ****Ekonomické pobídky**** – zavést daňové zvýhodnění a dotační podporu pro využívání SAM.
4. ****Výzkum a inovace**** – podporovat vývoj technologií pro chemické zhodnocení popílků, výrobu geopolymérů a extrakci kovů.
5. ****Evropská spolupráce**** – zapojení do programů ECOBA, Horizon Europe a CRM akčního plánu.

6. VÝZKUM A INOVACE

Budoucí stabilita trhu bude záviset na nových technologiích:

- opětovné využití a úprava uložených SAM
- nových chemických procesů pro získávání Al_2O_3 , Fe_2O_3 , TiO_2 a REEs
- výroby zeolitů a geopolymerních pojiv s pevností nad 35 MPa (viz. SRN)
- vývoje nízkouhlíkových cementů

Propojení akademické a průmyslové sféry umožní využít české know-how a posílit surovinovou soběstačnost.

Pilotní projekty mohou být realizovány v lokalitách s historickými složišti SAM (např. Mělník, Opatovice, Chvaletice, Pruněřov)

7. VAZBA NA POLITIKU EU

SAM přispívají ke klíčovým cílům EU:

- snižují emise CO_2 ve stavebnictví
- podporují naše oběhové hospodářství
- zvyšují odolnost českého i evropského průmyslu vůči dovozní závislosti

Evropská surovinová strategie (EU Critical Raw Materials Act) uznává potenciál druhotných zdrojů, a ASAM proto prosazuje, aby opětovné využití bylo součástí české a evropské surovinové legislativy.

8. VÝHLED A ZÁVĚR

- 1) **Krátkodobě (2026–2028):** připravit metodiky, projekty a legislativní rámec opětovného využití.
- 2) **Střednědobě (2028–2030):** realizovat pilotní projekty a zahájit chemické zhodnocení.
- 3) **Dlouhodobě (po 2030):** začlenit SAM do národní surovinové politiky jako plnohodnotnou kategorii druhotných surovin.

Závěrem lze konstatovat, že stavební alternativní materiály zůstávají klíčovým pilířem udržitelného stavebnictví a surovinové bezpečnosti.

Jejich využívání představuje ekonomickou, environmentální i strategickou příležitost pro Českou republiku.

Zpracoval: prezídium ASAM